

Blauwe Reigers op landgoed Offem in de jaren 1973-2020

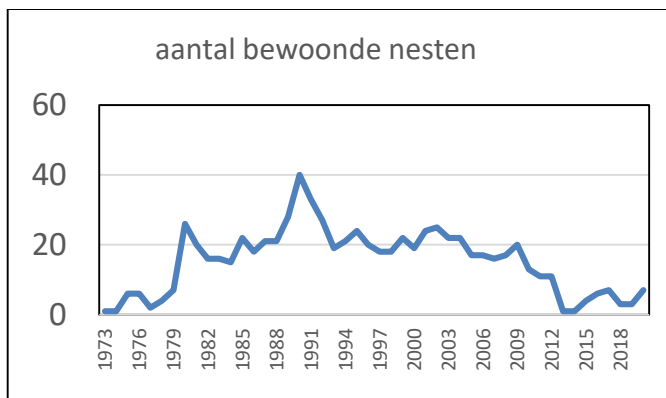
Hein Verkade

Het eerste broedgeval van de Blauwe Reiger *Ardea cinerea* op landgoed Offem vond plaats in 1973. Daarna is de ontwikkeling van de kolonie jaarlijks gevolgd. In 'de Strandloper' verscheen een overzicht over de periode 1973 tot 2000 (Verkade 2002). Inmiddels zijn we 20 jaar verder, een goed moment voor een update.

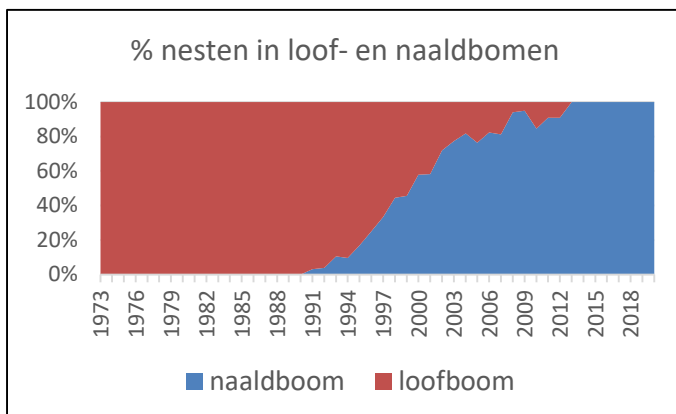
Aantal nesten

Na een aarzelend begin groeit de kolonie in 1980 met een sprong tot 26 broedparen. In de dertig jaren daarna schommelt het aantal steeds tussen de 15 en 25 paar. Uitzondering vormen de jaren 1990 en 1991 toen het aantal bewoonde nesten kortstondig tot 40 paar groeide, om even snel weer terug te vallen tot het oude niveau. Na 2010 schommelt het aantal nesten net als in de jaren zeventig tussen de 1 en 7 paar (figuur 1).

Zowel in de toe- als afname vallen twee grote sprongen op. Voor de toename zijn dat de jaren 1980 en 1989-1990 en voor de afname 1991-1992 en 2013, waarbij 2013 de finale is van een teruggang die in 2009 werd ingezet. Zijn er verklaringen voor deze plotselinge veranderingen te vinden?

Figuur 1. Aantal bewoonde nesten per jaar van de Blauwe Reiger in landgoed Offem

Figuur 2. Percentage nesten per jaar van Blauwe Reiger in loof- en naaldbomen in landgoed Offem.

Populatie schommelingen lijken vooral te worden gestuurd door strenge en zachte winters (Cramp & Simmons 1977). Zo halveerde het Nederlandse broedvogelbestand na de strenge winter van 1963. Het duurde tien jaar voordat de populatie weer op het niveau was van voor deze legendarische winter (Blok & Dybbro 1980).

De start van de kolonie in 1973 past in het beeld van een snelle toename in de periode met extreem zachte winters van 1970-1975. Overal in het land ontstonden toen nieuwe kolonies (Teixeira 1979). In de jaren daarna volgden vier periodes met koude tot strenge winters, te weten 1979, 1985-1987, 1996-1997 en 2009-2013. Het is opmerkelijk dat het jaar met de sterkste groei (1980) slechts één jaar na de strengste winter (1979) volgde. Tijdens de koude periodes in de jaren tachtig en negentig bleef het aantal bewoonde nesten op hetzelfde niveau als in de jaren ervoor. De snelle toename in 1989-1990 volgt ook nu weer kort na een koude periode. De afname in de periode 2009-2013 valt echter precies samen met de reeks koude winters in diezelfde jaren.

De afname in 1991-1992 is terug te voeren op verstoring van de kolonie (Verkade 2002).

Voor de twee periodes van snelle afname lijkt een verklaring voorhanden, terwijl de twee periodes van snelle toename juist tegen de verwachte ontwikkeling in verlopen. Voor die snelle toenames zullen andere, waarschijnlijk regionale, omstandigheden een rol spelen. Landelijk lagen de aantallen net als in Offem in de periode 1985-2010 hoger dan in de periode ervoor en erna (van Bruggen 2018).

In 2013 leek het einde van de kolonie nabij. Na een reeks koude winters en een heel koud voorjaar startte slechts één paar laat in het seizoen met broeden. Dit nest was niet succesvol. Operevolgende zeer zachte winters hebben de ondergang van de kolonie voorkomen. Langzaam groeide het aantal tot zeven bewoonde nesten in 2020. Vanuit al deze nesten vlogen in dat jaar één of meer jongen uit. Wat de toekomst zal brengen is onzeker.

Type nestboom

Blauwe Reigers zijn niet kieskeurig bij de keuze van een nestplaats. Je kunt ze aantreffen in veel soorten bomen, maar ook in het riet of op de grond. Is er gekozen voor een bepaalde boomsoort in een startende kolonie, dan volgen nieuwkomers meestal dit voorbeeld (Blok & Dybbro 1980).

De eerste nesten van de Blauwe Reiger in Offem werden in beuken gebouwd. Ook de 40 nesten in 1990 waren in deze boomsoort gevestigd. Slechts éénmaal werd een dode eik en ook een treurwilg als nestboom gebruikt. Beide waren slechts één seizoen bezet. Tot dat jaar lagen alle nesten in de noordoostelijke helft van het landgoed (figuur 3c).

Na de verstoring begin jaren negentig verspreiden de reigers zich over heel Offem en werden de eerste nesten in naaldbomen gebouwd (figuur 3d). In naaldbomen is een nest, zeker in het vroege voorjaar, minder zichtbaar dan in loofbomen die op dat moment nog niet in blad zijn. Eerst

was een klein groepje zieltogende dennen in de zuidwesthoek in gebruik. Nadat deze bomen waren gestorven en omgewaaid verhuisden de reigers naar de strook coniferen wat meer centraal gelegen op het landgoed langs de lange vijver. In de twintig jaar die volgden schommelde het aantal nesten op Offem steeds tussen de 15 en 25 paar. Het percentage nesten gebouwd in naaldbomen steeg in die periode gestaag van 10% naar 90% (figuur 2). Inmiddels zitten alle nesten in naaldbomen in de zuidwestelijke helft van Offem (figuur 3h). Waren de vogels in de loofbomen vrijwel uitsluitend in beuken te vinden, wat naaldbomen betreft worden meerdere soorten als nestboom gebruikt. Eerst waren vooral dennen in trek, maar later ook ceders en lariksen. Dat laatste is opvallend want de lariks laat in de winter zijn naalden vallen. Maar misschien komt dit omdat het aanbod aan naaldbomen in Offem zeer beperkt is.

Andere soorten vogels

De Blauwe Reiger is niet de enige soort die grote nesten bewoond. Oude nesten worden vaak jaren achtereen bezet. Maar in tijden van krimp van de kolonie blijven nogal eens nesten onbezet in de kolonie. Andere soorten maken soms gebruik van de lege nesten. Dit is meerdere keren gebeurd in Offem.

Buizerd *Buteo buteo* en Havik *Accipiter gentilis* bouwen soms hun eigen nest aan de rand van de reigerkolonie. Ook die werden in latere jaren geregeld door andere soorten bewoond. Oude reigernesten werden gebruikt door Buizerd (2x), Havik (2x) en Lepelaar *Platalea leucorodia* (1x). Verder werd een oud buizerdnest door een Nijlgans *Alopochen aegyptiaca* gebruikt (1x) en een oud havikshorst ook door Nijlganzen (3x). In 2010 was het

een ware stoelendans in de kolonie. Een Buizerd broedde op een reigernest, een Nijlgans op een buizerdnest en een Nijlgans op een havikshorst.

Het valt op dat tot nu toe geen Nijlganzen op oude reigernesten zijn aangetroffen. Mogelijk prefereren de ganzen een roofvogelnest wat verdekt onder de boomkruin ligt boven een reigernest open en bloot in de toppen. Tijdens een van de tellingen stak een kopje van een Boommarter *Martes martes* over de rand van een oud reigernest. Waarschijnlijk gebruikte hij het als slaappleats. Hij vertrok en klauterde vlak langs naastgelegen bewoonde reigernesten. Zij negeerden elkaar.....

Literatuur:

Blok A.A. & T. Dybbro 1980. De Blauwe Reiger. Uitgeverij Kosmos b.v. Amsterdam.

van Bruggen J. 2018. Blauwe Reiger *Ardea cinerea*. Pp. 180-181 in: Sovon Vogelonderzoek in Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland. Kosmos uitgevers, Utrecht, Antwerpen.

Cramp S. & K.E.L. Simmons (eds) 1977. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North- Africa. The Birds of the Western Palearctic, Volume 1: Ostriches to Ducks, Oxford University Press.

Teixeira R.M. (red) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten 's Graveland.

Verkade H. 2002. De Blauwe Reigers (*Ardea cinerea*) van het landgoed Offem in de twintigste eeuw. De Strandloper 34-3: 12-16.

figuur 3a

1976

n=6

figuur 3b

1983

n=16

figuur 3a-h. Positie van nesten van Blauwe Reiger in landgoed Offem in loof- en naaldbomen.

figuur 3c 1990 n=40

figuur 3d 1995 n=24

figuur 3e 2000 n=19

figuur 3f 2007 n=16

figuur 3g 2013 n=1

figuur 3h 2020 n=7

● Nest in loofboom ● Nest in naaldboom